

УДК 711

Юрчак І. В. ,
архітектор-містобудівник,
«Творча майстерня Ігоря Юрчака»
Юрчак Н. В. ,
Культуролог

РІКА ПОЧАЙНА. МУЛЬТИЗАДАЧНИЙ ПІДХІД ДО ВИРШЕННЯ ПРОБЛЕМ РЕВІТАЛІЗАЦІЇ УРБАНІЗОВАНОГО СЕРЕДОВИЩА ТА ЙОГО ТРАНСФОРМАЦІЇ У ПУБЛІЧНИЙ ПРОСТІР

Анотація: особливості унікальної ситуації в питаннях ревіталізації ділянки відкритої акваторії річки Почайна в Оболонському районі м. Києва, в триєдиній постановці завдання. Необхідність вирішення містобудівних завдань в деградованих ділянках міських територій шляхом комплексного проектування їх реконструкцій і трансформація у міський публічний простір.

Ключові слова: Почайна, містобудівна ревіталізація, публічний простір, культурна спадщина, національна самосвідомість.

Підсумки недалекогоглядного планування міста, без урахування соціальних, історико-культурних та екологічних факторів, вкупі з усіма супутніми комплексними проблемами, на сьогодні призвів Оболонсько–Петрівську ділянку комунальної зони до її повної деградації з ознаками екологічної та техногенної ерозії. Як це не парадоксально звучить, але завдяки планувальникам – «адвокатам майбутнього», у категорію деградації території підпала така частина міського середовища, значення якої важко переоцінити [1]. Її історична, пов'язана з найбільш значущими подіями Київської Русі [2], ландшафтна, пов'язана з гідрологією столиці [3], та соціальна цінності є знаковими не лише для столиці, але й для країни в цілому. Володіючи таким високим потенціалом, ця міська територія, перетворена на комунікаційний коридор, була фактично приречена на повільну загибель, як це сталося з рядом інших київських річок та озер, коли чиновницьким розчерком пера нівелюються вічні цінності на угоду нефаховим і відверто кон'юнктурним рішенням. Тим вагомішими виглядають здобутки громадськості, що відстояла Почайну від тотального знищення, адже за умовами останнього ДПТ тут повинна була пройти транспортна магістраль, доцільність якої саме у цьому місці більш, ніж сумнівна. Відтак і резонанс, викликаний обговореннями, дискурсами та увагою фахівців спричинив передумови для виходу теми із забуття.

Територія нещодавнього забуття виявила ряд вад містобудівної політики в поєднанні з недалекоглядним міським господарюванням. Найбільш очевидними є:

- відсутність доступу до місцевості;
- відсутність витрат на благоустрій та утримання;
- нівелювання інтересу до території з точки зору розвитку міста.

Будь-яке урбанізоване поселення приречене на появу таких територій, але системний підхід дозволяє уникнути процесів подальшого загострення ситуації, що завжди напряду пов'язана з несприятливими санітарно-гігієнічними, епідеміологічними та екологічними показниками, криміногенними факторами тощо. Соціально відповідальна влада у плануванні територій повинна «забезпечувати виявлення і взаємоузгодження інтересів влади, бізнесу і громадян» [1]. Місто не лише може, але й повинно бути активно зацікавленим у відновленні та поступовій ревіталізації територій цих зон «з переплетенням традицій та інновацій» [1].

Як оптимізувати використання міських територій під комунікаційні коридори? Як зменшити ризики деградації цих зон? Як керувати цими територіями і в якій послідовності реалізувати практичні кроки по виходу з ситуації?

На якісно новий рівень переосмислення проблематики може вивести лише шлях створення планувальних структур з урахуванням цінності території і їхнього практичного використання. А планувальна структура вартісна лише тоді, коли враховано потенціал території у повній мірі. То ж розглянемо ділянку саме у цьому ключі.

Ділянка відкритої акваторії річки Почайни – яскравий взірець міської території, ревіталізація котрої вирішує триєдину задачу:

1. Містобудівна задача відродження урбанізованої території до стану, придатного до людської життєдіяльності. «Міський ландшафт не є ізольованим явищем, він ... є складовою культурного ландшафту». [6]
2. Історико-культурне значення. У сучасних умовах це також відродження історичного фактажу, даних археології, їхнє виявлення і осучаснення [4]. До відновлення історичної справедливості з подальшою публікацією та популяризацією цих знань, Почайна була лише напівзабутим міфом,

літописним спогадом та легендами з народного фольклору [5]. Але в умовах останніх відкриттів цей «міф» набув сучасного звучання та актуальних сенсу, символів та переосмислення.

3. Соціальне значення. Сьогодні саме Почайна повинна стати символом відродження, єднання, символом повернення обличчям до своїх духовних витоків. Поза сумнівами, такий підхід і високі стандарти формуватимуть новий рівень самосвідомості містян, як і нації в цілому.

Враховуючи вищезначене завдання та їхнє значення, передбачаються наступні кроки їх реалізації.

У містобудівному сегменті – відкрити простір, раніше затиснутий фізично і юридично промисловими парканами, захаращеними і засміченими берегами, несумісними з прогулянками, доріжками і прірвами і, в цілому, безрадінний комунальний простір. Те, що ховалося, слід відкрити, розставивши необхідні акценти. Вже сьогодні громадська активна позиція і творчий потенціал активістів продемонстрували яскраві результати у вигляді рекордного у місті за масштабністю та розмахом творчості муралу, що перетворив сіру бетонну стіну на справжній витвір мистецтва.

Далі максимально перетворити всі недоліки в переваги, «що відповідають суспільним функціональним та естетичним потребам населення і мають виняткову силу образного впливу на людину, оскільки основою є гармонійна єдність природи, архітектури та інженерної творчості» [6]. Якщо раніше бетонний лоток для технічного струмка був лише засобом схову та спрямування його у необхідному напрямку, то тепер це основна вісь містобудівної реконструкції та благоустрою території, яка, завдяки виваженим проектним рішенням та ландшафтному дизайну перетворить учорашній занедбаний комунікаційний коридор на сучасний і комфортний публічний простір, який зробить можливим унікальне поєднання пішохідної зони вздовж русла річки, ландшафтних інсталяцій, тематичного парку та інших функцій з єдиною метою – осмисленого відпочинку його відвідувачів.

Хаотична та безладна рослинність, безпросвітні хащі на тлі бетонних обмежуючих стін – широке поле для творчості ландшафтників і дендрологів. Територія, якою проходили зовнішні інженерні комунікації у всій своїй непривабливості при визначеному досвіді та креативі теж перетворюється на елементи благоустрою і гармонійно впишуться у трансформований простір.

Ділянка відкритого русла Почайни – це територія на кордоні суміжних землекористувачів, яка завжди виокремлювалась як комунальна територія без

визначеного адміністративного регламенту. То ж її відкриття з подальшою реконструкцією призведе до створення якісно нового, переосмисленого публічного простору, виявлення ландшафтного потенціалу, який відповідатиме найвищим сучасним вимогам щодо естетики, комфорту та специфіки подібних просторів, а саме:

- упорядковані безпечні та комфортні проходи
- наявність паркової мультифункціональної зони
- кутки відпочинку з використанням принципів універсального дизайну та антивандалних малих архітектурних форм
- освітлення у вечірні години та оглядовість візуальних перспектив у світлий час доби
- наповнення території цікавими акцентами, які зроблять територію привабливою, створивши тут фокус тяжіння (це і зупинки громадського транспорту, і підприємства громадського харчування, і розміщення клубних об'єктів, реклами і візуальних комунікацій)

Історико-культурний сегмент перебуває у нерозривному зв'язку з містобудівним, оскільки містобудування черпає свої ресурси з історичної підоснови, а історія матеріалізується завдяки створеним архітектурним образам. Використання сучасних технологій як інструменту створення семантичної організації ландшафтних інсталяцій якраз і слугуватиме засадам історико-культурної спадщини, фокусуючись на головному пронизуючому крізь віки історичному тлі. Тим більше, що руйнівна забудова Оболоні разом із супутнім намівом, спорудженням гілки метро та залізничної дамби, ще від початку робіт у 1967 році стала предметом численних публікацій та звернень поважних краєзнавців, вчених, архітекторів, археологів [7].

І ще один сегмент, соціальний, оскільки «соціальні факти є первинними, а фізична організація, промисловість і ринки, лінії комунікацій і руху транспорту повинні підпорядковуватися соціальним потребам міста [8]. Власне, поєднання реалізації обох попередніх задач породжує, розвиває і шліфує те, що у відвідувача повинно викликати гордість за свою співпричетність і з територією, і з історією цієї території. Це якраз і є той славнозвісний зв'язок сучасності з розітнутими лещатами забутого історичного потенціалу, що проливає світло на минуле, дозволяє переосмислити сьогодення і формує позитивний творчий погляд на майбуття.

Список літератури

1. Нудельман В.И. Несправедливость пространства. — Киев: Фамільна друкарня Huss, 2015. — С. 50; 113—117; 145.
2. Железняк І. М. Київський топонімікон. — Київ: Національна академія наук України. Інститут української мови. Видавничий дім "Кий", 2014. — С. 97-109.
3. Лаврентьевская и Троицкая летописи. X // Полное собрание русских летописей, изданное по высочайшему повелению Археологическою комиссиею. — СПб., 1846. — Vd. I. — С. 50.
4. Шовкопляс Г.М. Найдавніші пам'ятки на Оболоні в Києві // Археологічні дослідження, проведені на території України протягом 80-тих років державними органами охорони пам'яток та музеями республіки. Тематичний збірник наукових праць. — К.: Міністерство культури України. Національний музей історії України, 1992. — С. 76-86.
5. Былины. — Л.: Советский писатель, 1954. — С. 186. — 332 с. — (Библиотека поэта).
6. Посацький Б.С. Основи урбаністики. — Львів: Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2001. — С. 156 – 163.
7. Шарлемань Н. В. Природа и люди Киевской Руси. Воспоминания. Автобиографии. Переписка. / составление, предисловие, комментарии Ульяновский В.И.. — К.,: Издательский дом "Простір", 2014. — С. 103. — ISBN 978-966-2068-37-5.
8. Макаренко А., Осьмак. В. Анатомія міста: Київ. Урбаністичні студії Київ, Смолоскип, 2012. — С. 10—11.

Аннотація

Особенности уникальной ситуации в вопросах ревитализации участка открытой акватории реки Почайна в Оболонском районе г. Кмева, в триединой постановке задачи. Необходимость решения градостроительных заданий в деградированных участках городских территорий путем комплексного проектирования их реконструкции и трансформации в городское публичное пространство.

Ключевые слова: Почайна, градостроительная ревитализация, публичное пространство, культурное наследие, национальное самосознание.

Abstract

Peculiarities of unique situation in issues of area revitalization for open waters of Pochayna River in Obolon district of Kyiv in the triple formulation of the problem. The necessity to solve urban planning tasks in the parts of degraded city territories through integrated design of their reconstruction and transformation into the urban public space.

Keywords: Pochayna, city planning revitalization, public space, cultural heritage and national identity.